

kevés részét tészik azon tsontoknak mellyek Honth mellett ki ásattak. Egy néhány eszten-dövel ez előtt egy kemény zápor alkalmatossá-gával még több és sokkal nagyobb darabok mosattatak ki ugyan ezen helyenn. Ebből azt lehet ki hozni, hogy ezen hely, temér-dek sok tetemeknek temető helye, mellyek-nek nagy része még a föld alatt fekszik. Hasonló sótt még ezeknél sokkal nagyobb

Elefánt és más tetemek találtattak és talá-latnak Magyar Ország egyéb részeibe is nevezetesen Bihar Vármegyébe, mellyek közül némelyleket lehet látni a Debretzeni Ref: Collegium Physicum Musaeumába. (»Magyar Ország Természeti ritkaságai« Tanárky Mihály Pozsony és Pest 1814 36—40 l.)

Közli LENGYEL BALINT.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Növényntani értekezéslet 1893 május 10-ikén.

1. **Staub M ó r i c z** »*Vázlat Magyar-oroszország flórájának praehistoriájából*« című előadásában összeállítja és fejtegeti mind-ama növényleteket, melyek eddig hazánk diluviális lerakódásaiból és praehistoriai telepeiről ismeretesek. Tanulmányai alapján azt hiszi, hogy a flóra Magyarországon ép olyan egymásutánban vándorolhatott be, mint Svédországba, csak hogy valószínűen aránylag gyorsabban, mint ott. Minthogy továbbá a lúczfenyő a skandináviai fél-szigetre sem nyugotról sem délnyugotról nem kerülhetett és valószínű, hogy e fa Oroszországból, illetőleg Szibériából indult ki, nem valószínűtlen, hogy ez útját nyugot, északnyugot és észak felé hazánkon át vette.

Hazai praehistoriai telepekből is ismerünk már sok növényt, melyeket Deininger Imre határozott meg. Legnevezetesebbek az aggteleki barlang kőkorszakbeli temetkezési helyén és a lengyeli földalatti magtárakban talált növények. Ezek az akkor itt élő népek kulturnövényeinek magvai és az őket kísérő gyomok. Deininger mindkét lelethely kulturnövényeit összehasonlítja a svájczii czölöpépitményekben talált kulturnövények-vel és azt találja, hogy a magyarországiak mind alakjukra, mind méreteikre nézve primitívebbek, ennél fogva e népek kulturá-jukat nem a Földközi-tenger partvidékén lakó népek közbenjárásával kapták, mint a nyugoti népek, hanem közvetlenül szerezték. Az előadó nem csatlakozik Deininger ez állításához egész terjedelmében.

2. **F a n t a A d o l f** (Székesfehérvárról) »*A kerti mák tokjának rendellenességei*« címen érdekes rendellenesen fejlődött mák-tokokat mutat be, melyek lényegesen eltér-nek a Schilberszkytól leirtaktól. Nevezete-

sen a bemutatott tokok külsőleg ép fejlő-désűek, de belsejükben a virágtengely foly-tatásaként újabb porzó- és termőképződ-mények fejlődtek.

3. **F i l a r s z k y N á n d o r** »*A róssa-virág rendellenességei*« címen összeállítja a rózsavirágnak a rendestől eltérő alakulá-sát és pedig az elszirmosodást (petalisatio), elkelyhesedést (virescentia), elhímese-dést, ellombosodást, proliferációt, s végre az általános elszirmosodást (anthosusia), a me-lyet a *Rosa indica* L. példányán mutat be.

A bemutatott virág érdekes eszme-cserére szolgáltatott alkalmat, melyben részt vettek Borbás, Schilberszky, Filarszky, Má-gócsy-Dietz, ki hasonló elszirmosodást a Philadelphus nem virágzó hajtásán látott. (Pótfüzet XXV. sz.)

4. **F r a n z é R e z s ő** bemutatja **B ü t s c h l i O.**, »*Ueber den Bau der Bac-terien und verwandten Organismen*« című dolgozatát. Bütschli ez értekezésében be-hatóan írja le az *Ophidomonas jenensis* és a *Chromatium Okeni* bakteriumot, kiterjeszt-vén figyelmét más bakteriumokra és oscil-lariákra. Dolgozatának főeredménye, hogy a nevezett növények plazmájában alveoláris szerkezetet mutathatott ki. Bemutató saját vizsgálatai alapján az Oscillaria és a Spirilum nemekre nézve megerősítheti Bütschli adatait; végre röviden ismerteti Hiero-nymus-nak e tárgyra vonatkozó, de Bütschlitől eltérő vizsgálatait.

5. **Weisbecker Antal** (Kőszeg) részéről »*Néhány érdekesebb ibolya*« címen Borbás Vincze bemutatja rövid jellemzés kíséretében a *Viola-alba*-nak lila virágú alakját (*V. Besseri* Rupr.), a *V. mirabilis* és *V. silvestris* hybrid származékát (*V. tri-sticha* Weisb. a szárán három sor szőre-zet), a *V. dubia* Wiesb., *V. Bernati* Gremlí, a

V. subodorata-t stb., melyek mind Kőszeg hegyeiről valók.

6. Borbás Vincze »*A Gentiana-k Endotrícha csoportjának újabb irodalmá*«-t ismerteti, első sorban

a) Wettstein-nak az Oesterr. Bot. Zeitschrift 1891—92. évfolyamából készült különnyomatát, melynek jó oldalain kívül kiemelni, hogy a szerző, saját szavai szerint, provisorius nomenklaturát használ, a mi helytelen. A *G. chloraefolia*-ról több eltérő véleményt olvassunk; megállapított vélemény nincs róla. A hazai *G. pyramidalis* Kit. nincs benne, ellenben van új, *G. Carpatica* Wettst., noha Kitaibel már 1814-ben nevezett más *Gentianát* *G. Carpaticának*. Az analitikus táblában csak az őszieket állítja össze. A *G. obtusifolia* is elég bizonytalanságban maradt, mégis a munka végén egész sereg növényt húz hozzá. A geográfiai elterjedés az osztrák tartományokban nagyon tagolt, dél felé s kelet felé alig egy-egy faj képviseli a csoportot, a minek az az oka, hogy Wettstein a horvát *G. anisodontá*-t tévesen vonja a *G. calyciná*-hoz, másrészt hogy W. hazánk keleti részében is osztrák formákat keres.

b) Murbeck Svante svéd botanikus »*Studien über Gentianen aus der Gruppe Endotrícha Frote*« (Acta horti Bergiani, 2. köt. 3. sz.) című munkájában főleg az északi fajokat ismerteti. Hazánkat illetőleg kiemelendő belőle, hogy a *G. campestris*-t két fajtára választja: *G. Germanica* Fröhl. 1796 és *G. Svecica* Fröhl., a minek folytán a hazánkból is emlegetett s 1797-ből eredő *G. Germanica* Willd. (non Fröhl 1796) név használatban nem maradhat s Murbeck emezt *G. Wettsteinii*-nek nevezi. Előadó azt hiszi, hogy a Nees-féle *Gentianák* megjelöléséből a *G. Germanica* Willd. vagy *G. Wettsteinii* Murb. fajra alkalmas s 1818-ból eredő név kerülhet elő. A *G. Wettsteinii* Murb. azért is mellőzendő, mert már előbb Wolosczak a *G. Carpatica* Wettst. 1892 (non Kit. 1814) alakot *G. Wettsteinii*-nek nevezte (1892), a mi azonban szinte felesleges a *G. Uechtritzii* (Sag. et Sch. 1891.) ellenében. A *G. amarella*-nak b) axillaris fajtáját Liptómegyéből említi.

Ezután a budapesti sétaterekről bemutat *kétszínű virágú orgonát* (*Syringa bicolor*, szirma csöve lila, az eresze fehér, színét szárítva is szépen megtartja), mely szisztematikai bélyegeit tekintve, a *S. Persica* és *S. vulgaris albiflora* Op. hibridje.

Má g ó c s y-Dietz nem épen Borbás szavaira vonatkozólag, de általában a hibridek könnyelmű felállítása ellen szólal fel, mert a mai tudományos álláspont megköveteli, hogy a hibrideket ne csak egyszerűen alakjukból állapítsák meg, hanem kísérletileg s csak ez utóbbi úton elért eredmény tudományos becsl. A közbe eső alakok keletkezésének más okai is lehetnek. A bemutatott orgonát épen nem tartja keresztződés útján keletkezettnek.

Borbás szerint, a kik az ilyen alakoknak más úton való származását magyarázzák, bizonyosabbat, mint a szisztematikus botanikus, szintén nem tudnak mondani. Elvégre hibridnek mondjuk-e vagy másnak, a név nem sokat határoz, mert ez a szó hibrid máskülönben is (pl. hybrid szó) használatos. Az a fő, hogy a szisztematikus a növénynek szisztematikai helyét, esetleg két ismert faj közé eső helyzetét jól jelölje meg, azután a fiziológus vagy biológus az okot kutassa. Ily módon az eredmény teljesebb lesz.

Élettani értekezéslet 1893 május 24-ikén.

I. Goldzieher Vilmos »*Adatok a könyelválasztás élettandhoz*« czímen tartott előadást, a melyben fejtegette, hogy eddigi ismereteink a könyelválasztásról még hiányosak. A vizsgálatokból kiderül, hogy a szem nedvesen tartására szolgáló könyfolyadékot rendes körülmények közt a kötőhártya szolgáltatja, a mely valóban szövettanilag is alkalmas erre a szerepre. A tulajdonképeni könymirigyek ellenben csakis siráskor, továbbá bizonyos külső, reflexkiváltó ingerek hatására működnek erősebben. Eddigélé azt tartották, hogy a könymirigyeket a trigeminus látja el, holott az előadó, részint támaszkodva az eddig közölt kísérletekre, részint néhány észleletre (a melyek közül kettő sajátja, egy másik pedig Hutchinson-tól ered) ezt a működést a facialisnak tulajdonítja.

2. Török Lajos az *izzadás alatt végbemenő változásokat* tette tanulmánya tárgyává az izzadás-mirigyekben. Szerinte, ha a ló izzadását futtatás váltotta ki, a hámsejtek lelapulnak, ellenben a pilokarpin hatása alatt a gomolyhámsejtek finoman szemcsézetté válnak és a gomoly ürege felé belőlük cseppecskék válnak ki. Eddigi vizsgálataiban azonban nem történtek egyenlő körülmények közt s így lehetséges, hogy a látólag különböző két folyamat csak külön-

böző szaka ugyanannak ; a mire nézve ezentúl fog vizsgálatokat végezni.

3. T a n g l F e r e n c z bemutatta Zimmermann Ágoston és Sal Gyula vizsgálatait a *bendő szöveti szerkezetéről*, a melynek eredménye főleg abban áll, hogy csakis a juh bendőjében lehetett mirigyeket találni. Ezen vizsgálatok tehát beigazolták T h a n h o f f e r régebbi adatait.

Állattani értekezéslet 1893 május 11-ikén.

1. Dr. D a d a y J e n ő előterjeszti »*További adatok Budapest kagylósrák-faunájának ismeretéhez*» című értekezését, a melyben főlemlíti, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum állattárában a *Cirripedia*-gyűjtemény rendezése közben néhány *Cypris dispar* (Chyz.) példányra talált, a melyeket 1854-ben vagy 1855-ben P e t é n y i S. J. gyűjtött volt, minek következtében konstatálni kívánja, hogy ezen rendkívül érdekes állat első gyűjtője nem M a d a r á s z Zs. E. volt, mint eddig általánosan hitték, hanem P e t é n y i S. J. Továbbá bemutatta a budapesti városligeti tó iszapjából a télen gyűjtött *Darwinula Stevensonii* Brdy kagylósrák-fajt, a mellyel a budapesti kagylósrákok fajszáma 23-ról 24-re s a génuszoké 8-ról 9-re szaporodott.

2. K e r t é s z K á l m á n megjegyzi, hogy már néhány év óta foglalkozik a hazai kagylósrákokkal. Ez idő alatt több olyan

előfordulási adat birtokába jutott, melyek az előadó értekezésében nincsenek föl- említtve, s melyeket ép azért szükségesnek vél közzétenni. Így f. é. május havában az ó-budai téglavetők melletti mocsárban megtalálta a *Cypris fuscata* Jur. fajt, mely fajra Vavra diagnózisa nem egészen talál és kiegészítésre szorul. A *Cypris virens* Jur. faj, melyet az előadó nem talált, nagy számban fordul elő az ó-budai amphitheatrumban, valamint a pesti oldalon a Rákoson lévő pocsoltyákban. Hasonlóképen sok példányt és többször talált a *Cypris reticulata* Zaddach, *C. clavata* Baird és *Erpetocypris strigata* O. F. Müller fajokból is, melyekből Daday csak néhány példányt talált.

3. B i r ő L a j o s az *Oscinis frit* nevű légyfajról értekezik. A légy faji neve (frit) Svédországból ered; mint kártékony faj ugyan ritkán jelenkezik, de ha valahol megjelenik, roppant nagy mennyiségben található; különösen az őszi vetést, a rozsozt és búzát támadja meg tavaszkor és nagy területeken tönkre teheti a termést. A tavaszi generáció a fiatal vetés szárában él; a nyári és a késő nyári generáció pedig a búza és rozs kalászaiban, illetőleg a szemekben él. — Előadó bemutat azután még néhány érdekes bogár-átalakulást, köztük a *Ceruchus tarandus* teljes átalakulását is, mely eddig ismeretlen volt. Előadását számos készítmény bemutatásával kíséri.

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(28.) *Magyarország időjárása 1893 július havában.* Az időjárás lefolyása ebben a hónapban nagyjában megfelelt a rendes viszonyoknak. Az úgynevezett normális hónap ugyanis a valóságban nincs — lévén az több évi átlagos viszonyoknak elvont képviselője — azért rendes lefolyású hónapnál, mint a milyen az ideai július is, be kell érni azzal, hogy a főbb klimatikus elemekben a normálistól szembetűnően nem tér el.

Igy mindjárt a hőmérsékletéről, ha néhány hely 20 évi havi közepét az ideai július hőmérsékletével összehasonlíttjuk :

	1871—90	1893	Eltérés
Késmárk	17·5	17·5	0·0
Selmeczbánya	18·2	17·9	— 0·3
Pozsony	21·2	20·6	— 0·6
Kőszeg	20·6	19·8	— 0·6
Budapest	21·0	20·4	— 0·6
Szeged	22·1	22·1	0·0
Eperjes	19·4	18·9	— 0·5
N.-Szeben	19·8	20·0	+ 0·2

tapasztaljuk, hogy a hőmérséklet hazánk túlnyomó részében ez idén kissé alatta maradt a több évi átlagnak, jóllehet egyes helyeken a rendes mértéket megütötte, sőt kivételképen elvéve még fölébe is emelke-

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.